

Cultuurbeleid en positieve vrijheid

door P. Thoenes

N.a.v. H.T. Blokland, *Vrijheid, Autonomie, Emancipatie*, Eburon, 1991, 373 blz.

Een aardig en animerend proefschrift over een goed gekozen actueel thema. Op p. 8 wordt dat als volgt omschreven: Een centrale vraag zal dus in het volgende zijn op welke wijze door de overheid het voeren van een cultuurbeleid een bijdrage kan leveren aan de vergroting van de posi-

tieve vrijheid van het individu, zonder dat daarbij zijn negatieve vrijheid onaanvaardbaar wordt ingeperkt.

De begrippen positieve en negatieve vrijheid ontleent Blokland aan J. Berlin. Kort gezegd is negatieve vrijheid de vrijheid met rust gelaten te worden; positieve vrijheid het vermogen van de oorspronkelijk met rust gelatene alsnog het bestaan creatief zin te geven. De hoofdstukken 2, 3

en 4 worden nu besteed aan een opeitwiegend politicologisch getinte discussie over de verhouding van negatieve en positieve vrijheid.

De auteur is politicoloog van opleiding en verdiept zich dan ook in de op dat terrein door vakgenoten gevoerde discussie. Terecht citeert hij de Amerikaanse filosoof W.B. Gallie, die de termen uit de titel: Vrijheid, autonomie, emancipatie, betitelt als: 'essentially contested concepts..... Involving endless disputes about their proper uses on the part of their users.'

Inderdaad betreft het hier nog al eens vrij modieuze ideeën, die de niet in de politicologische familieruzies ingevoerde lezer op den duur niet boeien. Blokland tilt daar uiteindelijk, nadat hij de voor een proefschrift vereiste belesenheid ten toon heeft gespreid, zelf ook niet te zwaar aan. Toch heeft zijn keuzecollectie voor het gekozen onderwerp nog wel iets bezwaarlijks. Is zijn politicologische vork met de punten vrijheid, autonomie, emancipatie wel het optimale instrument voor het eten van de cultuurbeleidssop? Politicologen in ons tijdsgewricht zijn bang voor macht (p 171 citeert S. Lukes: A exercises power over B, when A effects B. in de manner contrary to B's interests). Er is voortdurend grote bezorgdheid of er wel voldoende negatieve vrijheid over blijft. Het is een vork die erg in de steel zit van J. Berlin, alweer een gevluchte Oost-Europeaan, met een heilzame schrik voor autoritaire syste-

men. Hoe respectabel dat en die ook is, hoe moet dat nu met cultuur en cultuurbeleid? Wat dat betreft zijn de drie termen uit de titel een halve titel. Men zou een soort dialectische aanpak mogen verwachten over de spanningsverhouding tussen vrijheid en gebondenheid, autonomie en opvoeding, en emancipatie en solidariteit. Men kan zich een studie over cultuurbeleid voorstellen met de andere halve titel: gebondenheid, opvoeding en solidariteit.

Nu is Blokland zich dat wel degelijk bewust. In de epiloog, naar mijn smaak het aardigste deel van het boek, stelt hij zich best evenwichtig op. Toch is het jammer, dat we daar niet meer en eerder van horen. Zo bijvoorbeeld de mededeling dat het departementale cultuurspreidingsbeleid geen succes is. Zou dat dan niet mede kunnen komen, omdat dat beleid te veel is blijven hangen in de negatieve vrijheidsconceptie? Overigens denk ik dat er wel degelijk sprake is van een enorme cultuurspreiding in de westerse wereld, zij het niet dank zij de overheid. Verder zou het interessant geweest zijn, meer te horen over cultuur en pluriformiteit. Hoe pluriform mag iets zijn, om toch nog cultuur te blijven heten?

Zoals gezegd, het boek gaat over een 'thought-provoking subject'. Ik wil Blokland er graag verder over horen.